

Posudek na disertační práci:

Matvej Gotlib: Poetika tanga. Etnografie pražských milong. FHS UK Integrální studium člověka – Obecná antropologie. Praha 2024.

Předkládaná disertační práce je příspěvkem k poznání fenoménu tango, v tomto případě viděného a sledovaného zejména skrze etnografii pražských milong. Autor disertační práce je dlouholetý praktikující účastník těchto akcí, a to nejen v Čechách, ale i jinde v zahraničí, nabízí se proto také možnost průběžného srovnávání a hledání vzájemných souvislostí v širším měřítku osobní zkušenosti. Gotlibovo insiderství je v tomto případě jednoznačnou výhodou, která umožňuje skrze vlastní zakoušení pohybu a dalších praktik tohoto prostředí definovaného jako *soundscape*, navázat snadný kontakt se sledovanou komunitou. Zároveň ale vytváří také předpoklad pro uchopení a popis toho, co se zde skutečně děje pomocí specifické terminologie. Zajímají jej tři okruhy témat, které lze považovat zároveň za výchozí badatelské otázky: je to v první řadě motiv setkání, který se stává předmětem sledování, zejména pak jeho naplňování v průběhu milongy; další navazující otázkou je, jaká forma rituálu přispívá k reprodukci těchto prvků; a nakonec, co je obsahem těchto hodnot promítajících se do afektivní dimenze.

Práce je strukturovaná do volně na sebe navazujících kratších kapitol, ve kterých jsou postupně objasňovány některé pojmy a s nimi související teoretické rámce. Pozornost je věnována především motivu *setkání*, který je vnímán jako chronotopický v souladu s Bachtinovou charakteristikou tzv. chronotopů spojených s literární tvorbou a souvisejících s každodenností a tvorbou či obnovou sociálních vztahů. Tango, které se tančí na milongách považuje autor v tomto smyslu za příběh setkávání, a to nejen v přítomnosti, ale i jako reminiscenci podobných tanečních setkání v minulosti. Toto retro pak spojuje s pojmy ritualizace a obrození, které mají znovu uvádět v život jisté obrazy patřící minulosti neboli praxi, která lidi spojuje. Tuto úvahu propojuje také s konceptem nostalgie, kde rozvíjí především principy restorativní a reflexivní nostalgie charakterizované Světlanou Boym. Zdůrazňuje především myšlenku, že nostalgie se může nejen vztahovat k osobní minulosti, ale může spočívat i v touze po zážitcích, které jinde prožívají jiní lidé, a to jak v minulosti, tak v i současnosti. Obnovují se tak komunikační systémy, které získávají význam v dané přítomnosti a stávají se součástí rituálu obnovy. Autor se pak podrobně zabývá několika typy nostalgie v tangu a uvádí řadu relevantních příkladů čerpaných z odborné literatury s širokým mezinárodním dosahem, podrobně se věnuje také příkladům obrození tanga v různých

zemích. Zdůrazňuje přitom mechanismy, které k tomu přispívají, jako např. způsob *naslouchání*, jehož jednotlivé složky dělí na: lyriku, hudbu, další zvuky a prvky milongy, partnera/partnerku a ticho. Za neméně důležitý zde považuje také experiment, který umožňuje zpřítomnění některých prvků.

Jako trochu problematická se mi jeví pasáž věnovaná tzv. technice tanga či snaze uchopit a charakterizovat strukturu tance. Je pochopitelné, že tento druh hudebně tanečního projevu si vytváří své specifické pojmy, které výstižně charakterizují jednotlivé prvky tance a tuto emickou tvorbu názvosloví je nutné respektovat. Z hlediska badatelského je ale třeba tento pohled vyvažovat evidováním některých technických parametrů tance, které jsou podstatné pro tvorbu jeho struktury a využít tak možností, které napomáhají analyzovat jeho průběh. Vhodnou oporou by zde mohla být např. publikace zabývající strukturální analýzou tanečního projevu: Adrienne L. Kaeppler and Elsie Ivancich Dunin (eds): *Dance Structures. Perspectives on the Analysis of Human Movement*. Akadémiai Kiadó: Budapest 2007. Analytický pohled na to, co a jak se tančí pomůže lépe identifikovat prvky, které mají vypovídací hodnotu a prozrazují cosi o kognitivní a symbolické dimenzi v tanci, tj. jak je jednotlivými prvky manipulováno s intencí promluvy. Vystižení performativní stránky jednotlivých elementů pak může vést k dalšímu porozumění toho, co se odehrává v rámci párového provedení tance. Pro zachycení procesu prostorového směřování pohybu a jeho dynamiky pak může být nápomocná analýza Rudolfa Labana, který pomocí pojmů *effort* a *shape* charakterizuje tvar a intenzitu pohybu. Umožní vyhnout se některým laickým pojmům, které autor disertační práce používá, jako např. mávání nohou, tělesná fyzika apod., a které mohou být nejen nepřesné, ale i zavádějící.

Velmi pozitivně hodnotím část práce věnovanou samotným pražským milongám, které jsou výstižně zachyceny pomocí etnografických momentek. Autor je charakterizuje jako pražské rybníčky a zaměřuje se na jejich časoprostorovou lokalizaci s cílem zachytit rozmanitost fenoménu pražského tanga. Zohledňuje zde krátké ale poměrně časté *small talk* s účastníky milongy, které rovněž napomáhají proniknout do metajazyka těchto událostí. V závěrečném shrnujícím vyhodnocení tohoto výzkumu nakonec ponechává spíše otevřený prostor pro další interpretaci tohoto hudebně tanečního světa. I přes konstatování, že poetika translokálního fenoménu tanga je poetikou prožitku, který se realizuje prostřednictvím motivu „setkání“, která mohou mít jak protestní, tak reflexivní charakter, zůstává otázka, proč tango zodpovězena pouze z části a zřejmě ani nelze očekávat u tohoto proměňujícího se fenoménu

nějaké fixní závěry. Nabízejí se proto další otázky: autor nezmiňuje např. využití možnosti etnografických interview, rozhovory s aktéry tohoto prostředí jsou zprostředkovány pouze odkazem na filmový dokument *Jak se tančí tango argentino v Praze* z roku 2009. Je tedy na místě se ptát, co by o tomto fenoménu zaznělo dnes z úst aktérů milong rámci polostrukturovaných rozhovorů a jak na něj aktuálně pohlíží i samotní účastníci natáčení dokumentu s cílem dozvědět se, kdo jsou dnešní tanečníci tanga v Praze.

Nerovinný zůstal také koncept karnevalových či karnevaleských prvků, které autor rovněž považuje za příznačné pro tyto události. Nalézáme je v nesčetných záhybech doby pozdně moderní, a i hudebně taneční svět tanga jimi disponuje, jak autor práce konstatuje. Stálo by možná za to rozklíčovat, jaké konkrétní prvky rituálního jazyka karnevalu lze spojovat s tímto prostředím.

Disertační práce Matveje Gotlieba nabízí celou řadu podnětů ke zvažování a přemýšlení o tomto fenoménu v širších dobových souvislostech i v interdisciplinárním pojetí, otevírá další perspektivy a možnosti jeho studia v proměňujících se kontextech. Může být vhodným impulsem pro rozvinutí *choreomusical* přístupu ve spojených disciplínách etnomuzikologie a etnochoreologie.

Práci doporučuji k obhajobě.

Praha, 9. 4. 2024

Doc. Mgr. Daniela Stavělová, CSc.